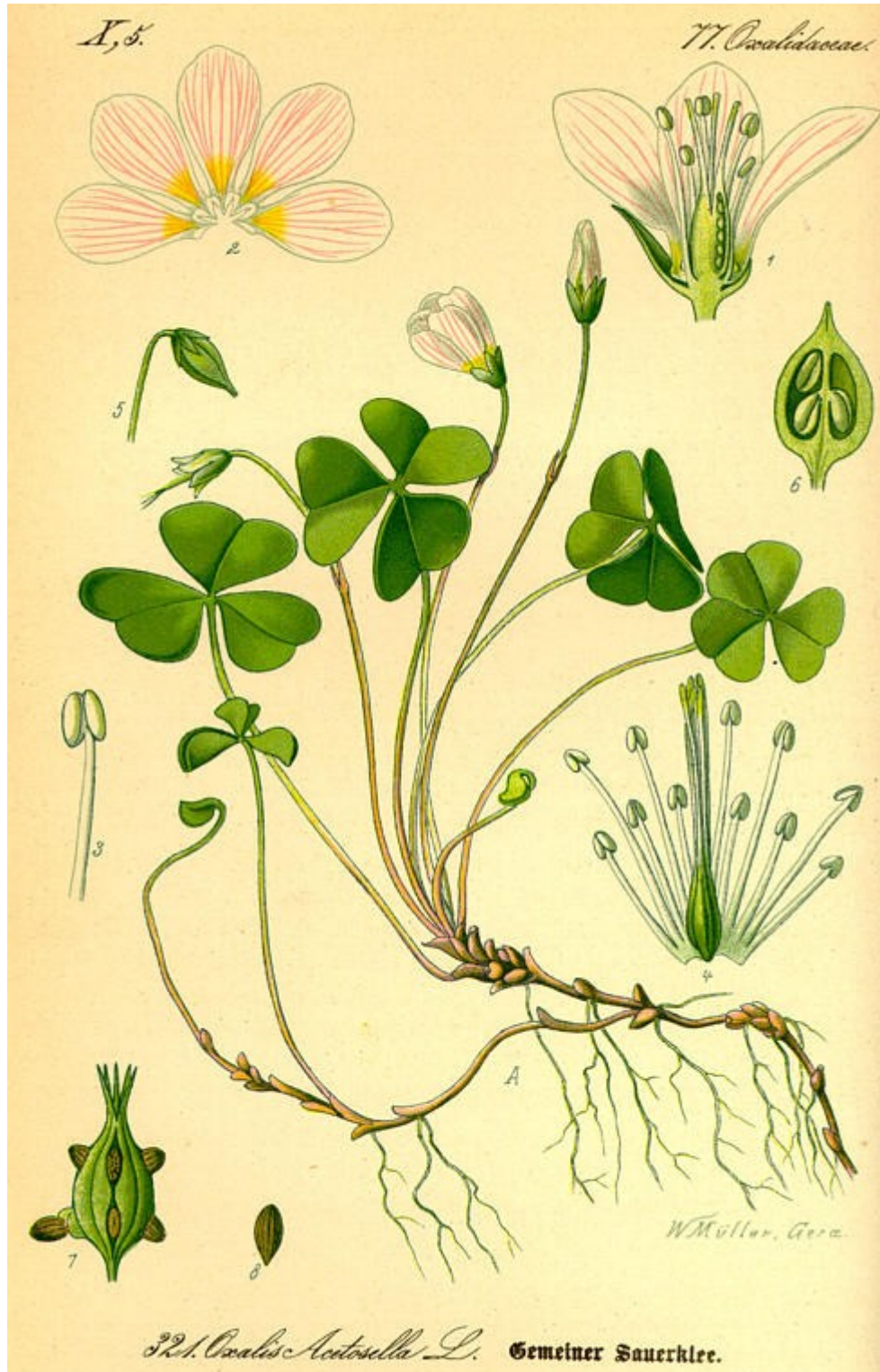

PA-DE-CUCUT DE BOSC

Oxalis acetosella L.

[1753, Sp. Pl. : 433] $2n = 22$

Làmina: THOMÈ, OTTO WILHELM

Oxalis acetosella. Foto: HUGUES TINGUY

Foto: ALAIN LÉTRANGE

NOMS POPULARS

- Alemanys:** Wald sauerklee/Gemeiner sauerklee/Hain-sauerklee / Hasenklee / Kuckucks-klee / Sauerklee
- Anglès:** Common wood sorrel/Alleluia / Cuckoo bread / Cuckowes meat / European wood-sorrel / Fairy bells / Hallelujah / Shamrock / Sour trefoil / Stabwort / Stickwort / Stubwort / Surelle / Three-leaved grass / Wood sorrel / Wood sour / Wood-sorrel
- Àrab:** أقصليس صغير
- Aragonès:** aleluya, binagreta. acederilla, azederilla, binagretas, vinagretas.
- Bable:** bolicha, boliche, caneros, carnerinos, carneros, carneru, carnerucos, maticarneros.
- Basc/Euskera:** Barrabas-belarr, Matxin-bedarr, Matxin-garratz, ahago, ahagorri, ahogorri, andera garratz, andera-bedarr, andera-garratz, andere-belarr, arbi-azal, azamin, barrabas-belar, barrabas-belarr, basoetako mingots, basoetako-mingatsa, bedarr-garatz, gazi, hirrori minchacá, iduorri mingotz, irorri minkaitz, irru-orri-mingocha, iru-orrimingocha, matxin-bedarr, matxin-garratz, mineta, mingarratz, mingots, miñeta, miñetá, ozpin-belarr, pago andereke, pin-belarr, pinbelarr.
- Castellà:** Aleluya/Acederilla/ acedera ácida, acederilla de tres hojas, acetosilla, agrillo, aleluyas, hierba de la erisipela, lújula, oxitrifilon, oxálida blanca, pan de cuclillo, pan de cuco, trifolio acetoso, trifolio-acetoso, trifolio-aleluya, trébol acedo, tárrago de monte, vinagrera, vinagrera blanca, vinagrillo.
- Català:** Agrella borda / Agreta / Agriguella fina / Pa de cucut blanc / Pa de cucut de bosc/ agrella, agrelleta, agreta, agriguella fina, lījula, lújula, pa de cucut, pa de cucut blanc, pa de cucut boscà, pa de cucut de bosc, pa-i-vi, trèvol, lījula, agrelles de riu, agrielles de riu, agriguella de fulla de cor, agriguella fina.
- Danès:** Almindelig surkløver / Surkløver / Skovsyre
- Eslovac:** Kyslička obyčajná
- Eslovè:** Navadna zajčja deteljica / Zajčja deteljica navadna
- Estonià:** Harilik jänese kapsas
- Feroès:** Skarðssýrusmæra
- Finlandès:** Käenkaali/Hapahko käenkaali / Ketunleipä
- Francès:** Oxalis petite oseille/Oseille des bois / Oxalide de montagne / Oxalide des bois / Pain de coucou / Pain de coucou / Surelle
- Gaèlic:** Seamsóg
- Gal·lès:** Suran y coed/Aleluia / Bara can y gwcw / Bara'r gog / Suran deirdalen / Suran y gog / Triagl tair dalen
- Gallec:** aceda, acetosa, agrela, alegría, aleluia, herba da fame, pan d'o cuco, pan de can, pan de cuco, trevo acedo.
- Holandès:** Witte klaverzuring
- Hongarès:** Erdei madársóska
- Islandès:** Sursmæra
- Italià:** Acetosella dei boschi/ Agretta/ Erba brusca/ Lambrusca/ Melagra/ Pane degli angeli / Pancuculo/ Alleluja/ Trifoglio acetoso
- Japonès:** コミヤマカタバミ / こみやまかたばみ / コミヤマカタバミ
- Noruec:** Gjøk-syre/Gjøkesyre/Gjøksyre/Gaukegras / Gaukesyra / Gauksyre / Gaukvaffel / Kløversyre / Kløvesyre / Siris / Skogsyre / Syreblad / Syreblom / Søtsyre / Vaffelhjerte / Gaukesyre
- Persa/Farsi:** اكسالييس اكتسلا
- Polonès:** Szczawik zajęczy/Zajęcza kapusta
- Portuguès:** Azedinha/ aleluia (3), azedinha (3), trevo acedo, trevo azedo, trifolio azedo.
- Rus:** Кислица обыкновенная/Заячья капуста
- Serbi:** Кисельча/ Kiseljača
- Suec:** Gökmat / Harväppling / Surklöver / Syrklöver / Harsyra

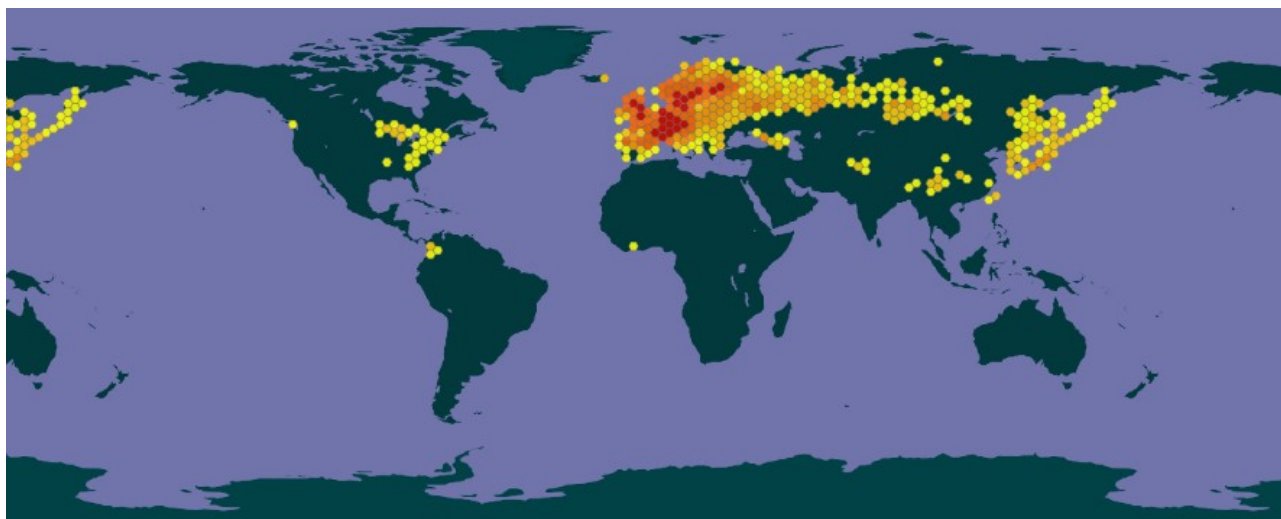
Turc: Yonca
Txec: Šťavel kyselý
Ucraïnès: Квасениця звичайна
Xinès: 白花酢浆草/白花酢漿草/ bai hua cu jiang cao

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

Planta herbàcia menuda, vivaç, de 3-13 cm, acaule, amb pubescència tova. Soca prima, reptant, amb escates carneses, imbricades, peludes. Fulles totes radicals, amb peciols de fins a 13 cm dilatats a la base, sense estípules, amb 3 folíols obcordats de 6-26 × 8-32 mm, sovint porpra pel revers. Flors blanques amb venes rosades o blavoses més o menys marcades, solitàries, sobre peduncles radicals tan llargs (3.5-12 cm) com les fulles, i amb 2 bractèoles de 2-3.1 × 1-1.5 mm cap el mig o cap a dalt, piloses, lanceolades però obtuses. Sèpals oblongs, obtusos, de 3-5 × 1.5-2 mm amb els marges ciliats. Corol·la 3-4 vegades més llarga que el calze. Pètals de 6-14 × 2.8-7 mm, obovals, glabres, blancs, amb venes morades o liles. Rarament tota la flor és rosada o violeta. Estams 10 amb els filaments glabres i antereres blanques tenyides de rosa. Ovari amb 5 estils glabres. Estigmes en caparró. Les flors s'auto-fecunden, són clistògames. Càpsula ovoide, acuminada, glabra, de 4-10 3-8 mm. Llavors 1-3 per lòculs, i de 2.6-2.8 × 1.5-1.9 mm, el·lipsoidals, comprimides, de color castany, amb estries longitudinals. Les llavors tenen dispersió activa, surten disparades amb el més mínim freg quan els fruits estan madurs.

La família de les Oxalidàcies es distingeix per les flors dialipètales, superovàriques, diplostèmones, regulars, de simetria pentàmera, per no ser plantes suculentas ni arbres, i per tenir el fruit en càpsula loculicida. I ja dins el gènere, *Oxalis acetosella* es distingeix per no tenir tiges, llevat de les subterrànies, tenir flors solitàries amb els pètals blancs (o rosa pàl·lids) de 6-12 mm, i els folíols emarginats, sense punts translúcids a la superfície.

HÀBITAT I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

Oxalis acetosella al món, segons GBIF

Es pot trobar al sotabosc humit i ombrívol de la muntanya mitjana, en especial sobre sòls argilosos silícis o descalcificats, gens salins, amb molt d'humus. Es fa a la zona boreal des d'Amèrica del Nord fins al Japó (ssp. *nipponica*), passant per Europa i Àsia. Alguns consideren que a Amèrica l'espècie és *Oxalis montana* Raf. I a l'Himàlaia *Oxalis griffithii* Edgewe.& Hook.fil. Al Japó hi ha dos tetraploides: var. *longicapsula* Terao; var. *alpigena*. A la península hispànica es trona a la Zona Nord (Pirineus, Serralada

Cantàbrica) i a la Serra de Guadarrama. A Catalunya es troba també a la Serralada Central fins el Montseny.

Poden acompanyar-la:

Actaea spicata	Dentaria heptaphylla	Paris quadrifolia
Anemone nemorosa	Dentaria pinnata	Polystichum setiferum
Asperula odorata	Geranium robertianum	Prenanthes purpurea
Athyrium filix-foemina	Luzula pilosa	Pulmonaria affinis
Carex sylvatica	Luzula sylvatica	Scilla lilio-hyacinthus
Cicerbita muralis	Melica uniflora	Viola sylvestris

HISTÒRIA I ESOTERISME

La diada de Sant Patrici (17 de Març) a Irlanda solen regalar les flors d'aquesta planta. Per a NICHOLAS CULPEPER (segle XVI) al «wood sorrel» és planta de Venus. Evita que la sang es podreixi ja sigui a les úlceres de la boca o del cos; a més apaivaga la set, enforteix l'estómac i fa venir gana, evita el vòmit i actua com a preventiu quan hi ha malalties contagioses o passes. El xarop fet amb el suc de la planta o el destil·lat són bons igualment. Una esponja o una tela de lli xopada amb el suc de la planta alleuja les inflamacions. Úlceres a la boca va bé glopejar (i després escopir) el suc de la planta. El suc és mol bo per curar ferides, aturar hemorràgies de crostes o talls.

PROPIETATS MEDICINALS

- analgèsic
- antihelmíntic
- astringent
- cosmètic
- depuratiu
- diürètic
- emmenagog
- estomacal
- expectorant
- febrífug
- irritant
- mucolític

USOS MEDICINALS

- abscessos UE
- amenorrea
- amigdalitis
- càncer d'estómac (3-5 gotes de suc cada hora)
- dermatitis UI UE
- dispèpsia
- escorbut
- estomatitis (gargarismes)
- ferides UE
- gonorrea
- hemorràgies pell seca (REL decocció UI)
- hepatitis (1 cullerada sopera de fulles per 1/2 L d'aigua, escaldant-ho i deixant-ho reposar)
- Parkinson (3-5 gotes en infusió de Milfulles UI UE)
- pirosis (cor agre)
- set
- tumors cancerosos
- úlceres
- urticària

HOMEOPATIA

Si es tenen somnis i en especial de caràcter sexual, i això provoca ansietat durant el dia, aquest remei és l'adient. També és adient si hi ha gastritis, úlcera gastroduodenal, diarrea, dispèpsia o estomatitis aftosa. S'administra en gotes, glòbuls o en pomada.

USOS CULINARIS I ALTRES USOS

La planta es pot menjar crua, amb precaució. Les fulles tenen un gust com de llimona, refrescant i que calma la set. Les fulles tendres o les flors es posen en amanides. També la planta ja seca ajuda a quallar la llet. Les arrels es mengen com si fossin espàrrecs.

El suc de la planta lleva les taques de rovell de la roba i s'empra com a desincrustant en aparells com radiadors, o per fer més lluent objectes de bronze o d'aram. També es pot emprar com a mordent de tints.

POSSIBLE TOXICITAT

Degut al gran contingut en oxalats menjar la planta crua en amanida pot desencadenar crisi de gastritis, gota, artritis o còlics nefrítics.

PRINCIPIS ACTIUS D'OXALIS ACETOSELLA

- àcid oxàlic
- àcids fenòlics
- antraquinones
- carotenoides (beta-carotè)
- flavan-3-ols
- flavonoides
- flavonol-glucòsids
- oxalat potàssic
- rutina
- tocoferols
- turgorina
- vitamina C
- xantofil·les